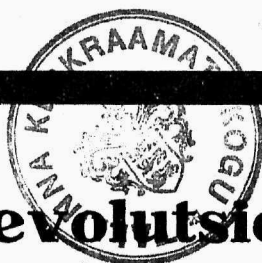

REVOLÜTSIOON

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Revolutsiooni ja reaktsiooni ohvreid

1905. ja 1906. aastal

mälestavad tänutundes
noorsotsialistid

REVOLUTSIOONI TEADVUS

Kõnekoor

Salk seisab kokkusurutult. Sama rusutult kõneleb neist kaks, kes seisavad salga ees:

Paks udu katnud halli linna,
suits silmi seob, tuul põgenend.
Ränk igatsus meil täidab rinda,
ei leia udust iseend.
Töö rõhutud, on kustund tuled,
mil leek on kuum ja põletav.
Läind vabaduse udusuled,
jäänd kõikidesse valus haav.

Kolmas, kes senni on vaikind, kõneleb, pisarad hääles:
Ainult kaugusest nuuksub, kes jäetud on maha,
haual üksikul pisar õitsema lööb.

Neljas lootusetult ja tumedalt:
Kõik elav on surutud küüru ja maha,
kõik vastu on võtmas ränka ööd.

Kaks tagapool olijat kerge ärevusega, järjest julgemalt:
Kuulge! Kuskil samme käib...
Kuskil tulelõket näib...
Õö on must, on udus kõik.
Kuulge, kuskilt meile hõik!
Vaata, vaata, tuli sää!:
siht on see, signaalihääl!

Tugev ja julge hää! varjust:
Ärka üles, sa rõhutud rahvas!

Kõik tasase imetlusega, raskemeelsusega:
Kui julge, kui kena, kui vahva
on võitleja üksik see —
kuid võitlus ei meie tee.

Sama hüüe, pääletungiva kindlusega:
Ikked kaelast ja köidikud käest!

Kõik teised valusa pettumusega:
Me seotud jalust ja käest!
Kes võimuga võidelda suudab,
öö pimeda päevaks kes muudab!

Hüüe kordub, ikka kindlamalt:
Üles, orjuse ahelad maha!

Arg ja ometi julgemaks muutuv lootus kõigis:
Küll öö me ees,
kuid valgemaks
eks lää me enda sees.
Kuis saada tugevaks?

Juurdetulija, käes punane lipp:
Ei vabadust sa taeva väega,
ei anna tsaar, ei hiiglane,
vaid ainult oma võimsa käega
me vabaduse võtame!

Revolutsioonide vaheajal

1.

Pühitseme tänavu 1905. a. sangarliku revolutsiooni mälestust. Selles ühinevad meiega arvatavasti ka vähesed kodanlised liberaalid, kellel on põhjust tuletada meelde võitlusi poliitilise demokraatia eest — mälestavad kõik need, kes tunnustavad poliitilist demokraatiat ja soovivad, et see püsiks ja muutuks tugevamaks.

Oleme teadlikud poliitilise demokraatia väärtustest ja peame hindama sellelki vaatekohalt võitlusi, mis küll ei suutnud *kohe* teostada seda, kuid löid selle eel tingimused laiade rahvahulkade psüühikasse. Kuid tahame hinnata kõrgemalt seda revolutsiooni kui ainult kodanlise demokraatia ettevalmistust.

1905. a. oli Euroopa, tööliikumise reas üks loomulik lüli: see oli tulunduslikult mahajäänd Vene ärkamine poliitiliste vabaduste nõudeile. See oli Eesti tööliklassi teadvakssaamine oma klassiasendis ja klassiülesandeis.

1905. a. oli meie maa tööliklassi ärkuseaeg. Siin linnatöeline õppis võitlema sihiteadlikult, asetama meeleheite asemele positiivsed sihid. Siin maa kehvik hakkas esmakordselt nägema oma uut tõelist vaenlast — see oli kapitalist lisaks mõisnikule. Maa kehvik hakkas nägema oma tõelist liitlast. — linnatöelist. Siit pääle võib olla juttu kogu proletariaadi ühisest võitlusest klassina.

Ja lähtekohana uutele revolutsioonidele, tulemusrikkamaile, 1905. a. oli suure väärtusega. Siin proletariaat loobus oma suurte hulkade näol „üldrahvuslikest“ huvidest, ta sai avalikult klassiks. Ja tööliikumise järgnevail aegadel oli vaja leida ainult tähiseid, saada oskusi võitluseks.

2.

Ei ole lootusetumat aega kui praegu suure revolutsiooni mälestuse pühitsemiseks. Reaktsioon on läind sügavamale kui oleme varem kartnudki. Kogu Euroopas *fajism* on pääletungil, reaktsiooni uus vorm, mis suudab tõmmata tööliste vaenulisse fronti ka töölisi endid. Omal maal elame üle aegu, millal ükski ei valitse suur tööpuudus, üldine viletsus, vaid ka suur poliitiline reaktsioon. Kodanline „vabameelsus“ on kadund,

Kõik, julgemaks saades, kordkorralt ikka suurema kindlusega:

Meid vähe veel, kes võitluses,
meid palju siin, kel elu sees!
Kõik elu eest! Uus elu ees!
Kõik kaasa, mehe kõrval mees!

Nüüd, nüüd, nüüd ja nüüd
sa vaata silmi vaenlasel.
Õo on läind ja valgus väljas.
Üles, kes on orjad, näljas.
Kohtuotsus kurnajaile!
Võit meie eel!

Punane lipp on hoitud kõrgel. Lipukandja ees, sammutakse julge võitluslaulu saatel ära.

Pääle „Marseljeesi“ ja „Internatsionaali“ kõnekooriks on tarvitatud Ernst Tollerit „Tööliste laulu“. Kanti ette „Elaval Rännakul“ Tallinnas 12. oktoobril s. a.

seisame aegade lävel, mil sennine vabameelsus hakkab piirama demokraatiat ja, kes teab, teostama töölisliikumise „säädusepäras“ tagakiusamist.

1917. aasta revolutsiooni võidud on likvideeritud — sisuliselt. On jäänd veel püsima demokraatlik põhisäädu, millel ometi ei ole täit maksvust.

Kes tahaks nüüd rõõmustada ohvrite puhul, mis on antud kahekümneviie aasta eest! Kes leiaks ohvrite verest kasvand vilju järelpõlvele!

3.

Ja ometi, ka too revolutsioon ei ole tulemusteta.

Kas võidi näiteks maailmasõja alul kindlasti öelda, et mõne aasta pärast tekib revolutsioon, suurem, kui seda varem on nähtud? Eks olnud see teatud ootamatuseks mitmelegi sotsioloogiliselt haritud inimesele.

Revolutsioonid kestavad, neil on ainult vaheaegu, kuid vaheaegadel valmivad uued. Kui 1905. a. järele 12 aasta pärast uus revolutsioon jõudis küpseda, miks siis ei saa tekkida enam kui 12 aastat pärast 1917. a. revolutsiooni uus revolutsioon? Tagasimineku, oma senniste positsioonide kaotaminegi, ei tähenda veel, et ei oleks uue revolutsiooni eeltingimusi. Uus revolutsioon valmib praegu, uus rünnak kapitalismile on tulemas. Revolutsioonide rida lõpeb ainult sotsialismi esimese astme teostamisega.

Elame praegu uue revolutsiooni ootel. Mälestades läind võitlusi ja võitlejaid, varume oma uusi jõudusid.

Karl Liebknechti sõnad kutsuvad:

„Proletariaadi noorpõlve saatus ei ole magamine ega unistamine vaid võitlus, mille surub pääle sellele noorpõlvele ühiskondlik korraldus“.

M. MARTNA

Oktoobripäevad Tallinnas

Kui 14. oktoobril 1905. Tallinnas „kõik rattad seisma“ pandud olid, liikus Nunne värava tagant salgakene inimesi linna ja võttis ühe noore naise agaral juhatusel mõnest poest, kus kaubeldi sõjariistadega, revolvreid, püsse ja püssivarustust. Neid arvati tarvis minevat. Teised salgad tormasid samal ajal viinapoodide kallale, löid pudelid puruks ja valasid viinatagavara maha. Viinakauplemine tehti võimatuks, et sulgeda üks valitsuse rahaallikas ja et rahval keelata ennast purju juua. Viinapoodide lõhkumisel vaadati, et keegi viina ei jookse ega pudeleid tasku paneks. Lõhkumise juures pääsis paaris kohas tuli lahti, mis tuletõrjajate poolt varsti kustutati.

Monopolipoed jäid sõjasäädu kuulutamiseni kinni, töölised saatsid iga avamiskatse nurja. Alles sõjakuberner Voronov võis sõjasäädulega rahvale ka viina tagasi kinkida.

14. oktoobri õhtul murti mõnes uulitsas ka erakauplustesse sisse, mitmed ukсед ja aknaruudud lõhuti. Et ka linna gaasisüütajad ja gaasivabriku töölised streikisid, oli linn kottpime. Väikesed soldatite salgad käisid pimedates uulitsates ringi, siin ja süäl oli paukusid kuulda, keegi ei läinud häameelega oma korterist välja.

Samal ööl põles Saksa teater.

Kodanlik ajakirjandus oli muidugi valmis kõike süüd sotsiaaldemokraatia ning organiseeritud tööliste pääle ajama ja neid kõige jälgimate etteheidetega üle kallama. Raske on ütelda, kelle poolt need teod korda saadeti. Aga et organiseeritud töölised sotsiaaldemokraatia juhatusel seda ettekavatsetud plaani järgi oleksid teinud, on võimatu uskuda. Sotsiaal-

demokraadid ja organiseeritud töölised, kes oma sammud enne läbi mõtlevad, ei võinud erainimeste magasinisid lõhkuda ega teatrit põlema panna, sest nende sihiks ei ole eraisikute varandust hukata.

Agaga kõik see, mis 14. oktoobril Tallinnas sündis, moodustas revolutsioonilise momendi, silmapilgu, mille mõju oli väga suur. Niihästi kodanikud, linnavalitsus kui ka valitsus — administratsioon — õppisid töölisele teise silmaga vaatama ja nendega ümberkäima teisiti kui ülevalt alla. Linnavalitsus, kes kodanikkude julgeoleku pärast oli mures, kes nägi, et politsei selles mingit kindlustust ei suutnud anda, asus nüüd töolistega läbirääkimisi pidama, et nemad võtaksid korrapidamise oma pääle. Ühendatud töölised olid äkitselt võimuks saanud, kellega läbirääkimisi peeti. Ja töölised olid ka nõus korra eneste hooleks võtma. Töölise poolt ette pandud tingimused olid järgmised:

Need seltsimehed, kes 9. juulist saadik, osalt juba kauem poliitiliste süüdistuste pärast vangis istuvad, tulevad sedamaid vabaks lasta;

linn peab töötatööliste, kes oma perekondadega suurt puudust kannatavad, abi andma;

politsei ja sõjaväe patrullid tulevad uulitsatelt ära kutsuda, töölised nende abi korra jalalhoidmisel ei tarvita.

Linnavalitsuse poolt teatati need tingimused kubernerile ja anti nõu neid täita. Kuberner Lopuhinil võis järeleandmise raske olla — aga temagi pidi seda tegema. Sel pilgul oli tööline jõud, ja seda tuli arvestada. Endine vägev politseiülem oli näpitsa vahel: raudtee seisis, post seisis, telegraaf seisis! Ta ei saanud Peterburist nõugi küsida, veel vähem abi loota. Lopuhin laskis vangid vabaks, patrullid *lubas* ära kutsuda. Seda lubadust ta aga ei täitnud.

Töölise saadikud mõne linnavalitsuse liikmega võtsid vangid vastu ja juhtisid nad „Estoonia“ seltsi, kus suur rahvahulk neid ootas, ja suure vaimustusega tervitas. Vabastatud seltsimehed olid iseäralikust pöördest ja oma vabastamisest muidugi väga rõõmsad, avaldasid aga otsekohe kartust, et nende vabastamine on ostetud mõne töölisliikumisele kahjuliku lubadusega. Nad ütlesid, et nad parem vangi tagasi lähevad kui et valitsus nii odavalt enesele kasuliku rahu kätte saab. Agaga nad kuulsid varsti, et mingisuguseid kitsendavaid lubadusi ei oldud antud.

Kui oli otsuseks tehtud, järgmisel hommikul Lausmanni vabriku juures olevale heinamaale koosolekuks koguda, läksid vahisalgad uulitsale.

Järgmisel, pühapäeva hommikul 16. oktoobril kogus tuhandete viisi rahvast koosolekuplatsile. Öhtul vabastatud seltsimehed tervitasid koosolijaid ja kõnelesid päevaküsimustest. Ka öised vahisalgad olid kohal, ja nende suust kuulus, et politsei ja soldatid öösel alles uulitsatelt liikunud ja et töölistel nende käes otse elu hädaohus olnud. Pikema läbirääkimise järele otsustati asjalugu linnavalitsusele ja volikogule teada anda ja sellega tarbekorral uuesti läbirääkimistesse astuda. Paljud olid nimelt selle vastu, et töölised lihtsalt korrapidamisest loobuksid ja sellega suure mõju kaotaksid.

Linnavolikogu valis otsekohe saadikud, kes selle asja pärast kubeneri juurde pidid minema.

Kuna linnavalitsuse liikmed alles kubeneri juures olid ja volikogu saadikud töolistega turul nõu pidasid, ilmus salk soldateid ja piiras töölised sisse. Kuna mõlemil pool — kubeneri juures ja turul — läbirääkimisi peeti, *laskis soldatid rahvakogu pääle kõige suuremast lähedusest*; rahvas oli otse püssiostete ees. Ei hoiatust ega märguannet! Surmavalt

tabatutega langesid haavatud ja terved ühte hunikusse. Ja selle maaslama mustava kogu pääle lasti soldateil uuesti tuld anda. Maaslamajail kuuldus püssipaukude ragin lõpmatuna, näis, et viimne kui inimene koosolekul tahetakse surmata.

Kui mõrtsuklik tapmine näis lõpvat, tõusid kergelt haavatud ja terveksjäänud ja katsusid põgeneda, kuna surijad ja raskesti haavatud jäid maha ja piiritu valus hädakisa kostus kaugele. Aga tapjatel ei olnud sellest veel küllalt. Nüüd, kus terved haavatuile appi tõttasid, panid soldatid kõigile tee kinni. Surnud ja poolsurnud visati ruttu kohale muretsetud vankritele ja viidi ära. Pärast leiti nad surnukambritest purustatud pääluudega.

Tapaplats oli nagu koledam lahinguväli: vereojad, pääaju tükid, nõretavad riidehilbud, mütsid, ümberringi südantlõhestavalt nutvad inimesed! Ka pärast turuplatsi pesemist, et mõrtsukatöö jälgi mitte näidata, pakkus ta veel hirmsat vaadet.

See kuulmatu mõrtsukatöö saadeti 16. oktoobril kell 3 päeval täide. 60 surnut ja 200 haavatut jäi maha. Hirmus sõnum lagunes välgukiirusel laiali ja äritas kogu linna. Küsiti, kes on süüdlane.

Kuid sõjavägede ülemjuhataja tänas sõjaväge tema tubli kohusetäitmise eest... Ja kohalik saksa seltskond avaldas oma rõõmu, et „töölised ja sotsialistid ometi kord hakkavad saama oma teenitud palga“.

Raamatust: *Punased aastad Eestis.*

KARL FREIBERG

Revolutsioonist revolutsioonini

1905. a. revolutsioon suruti küll maha, kuid surmata teda ei suudetud. See hõõgus tuha all edasi kord ähvardavamalt, kord sumbutatumalt, kuni see 1917. a. kevadel lõi jälle lausa leegitsema. 1905. aastat seob 1917. aastaga nii palju pidevaid niite, et teatava määrani on õigustatud vaadelda neid kui ühe revolutsiooni alguse- ja lõpufaase. Mõlemaid ühendab ühe-kaheteistkümnenda-aastane põrandaalune periood, mis ideoloogiliselt ja ka praktiliste võitlus- ja organisatsioonisuunitluste poolest pea tervena juurdub 1905. aastasse.

Ei ole mingit võimalust käesoleva kirjutise piires anda üldisemaiski joontes ülevaadet ajajärgust, mis kestis revolutsioonist revolutsioonini. Sama vähe on võimalik märkida eesti maa-alalise põrandaaluse tegevuse liikumise arengumomente, seda enam veel, et see on alles täiesti uurimata. Piirdume ainult selle ajajärgu hinnanguga liinulennult.

Väga sageli on põrandaaluseid organiseerimistöid hinnatud liig madalalt või isegi eitavalt, ja seda mitte ükski ivalitsusele opositsioonis oleva liberaalse kodanluse poolt. Ka mõned sotsialistlikud tegelased ja voolud on olnud arvamusel, et põrandaalune töö on ainult asjatu jõudude raiskamine. Sellepärast püüti oma tegevust mahutada legaalse organisatsioonide raamidesse, kui kitsad need raamid ei olnudki, hoidudes illegaalsest tööst nii kaugele kui vähegi võimalik.

Muidugi on õige, et 1905. aasta revolutsiooni jätkamine sündis pääle otsekohese põrandaaluse töö õige suurel määral ka mitmesuguste legaliseeritud organisatsioonide kaudu, kuid tegelikult oli lugu enamasti ikka nii, et põrandapääline töö legaalseis organisatsioonides polnud midagi muud

16. oktoobri õhuvite matmine Rahumäel

kui pörandaaluse organiseerimistöö üks vorm. Legaalseis organisatsioones oli „keelatud“ partei mõju ikkagi küllalt suur, hoolimata valitsuse agentide valvsast silmast ja sagedate pörandaaluste organisatsioonide rüüstamisest. Ametiühingud, tööliskooperatiivühingud ja muud olid ometi enamasti pörandaaluste organisatsioonide tegelikul juhtimisel. Vähemasti oli pöranda alla surutud parteide ideoloogiline mõju neis alati määrav.

Töölisliikumise pörandaalune osa oli tsaari Venemaal siiski selleks sepapajaks, kus raskeid ohvreid kandes taoti relvi tulevaste sündmuste jaoks. Kasvasid inimesed, kes vajaduse korral võisid võtta oma kätte juhtimise tekkis rakukeste võrk üle kogu maa, mille ümber revolutsiooni puhkedes kujundusid töölisklassi demokraatlikud võitluseorganisatsioonid.

Raske on öelda, milliseks oleks võind kujuneda 1917. a. revolutsioon, kui poleks olnud valmis pöranda all küpsend revolutsiooniprogramm ja organisatsioonide cod. Need aitasid kiiresti juhtida stiihhilise liikumise enam-vähem korraldatud võitluse raamidesse, mis tegi võimatuks iga vasturevolutsiooni katse. Veel enamgi — kui revolutsioon lõppeks teatavas osas suri bolševistlikuks diktatuuriks, siis olid sellegi alged juba pörandaaluses liikumises olemas. Võib ütelda, et pörandaaluse elu hääd ja halvad küljed kajastusid pea täpselt revolutsiooni saatuses.

Raske on otse andmete varal kindlaks teha, kuivõrt igas üksikus punktis pörandaaluste organisatsioonide võrk suutis revolutsiooni puhkedes asuda elu juhtima. Aga vististi oli enamasti küll sama kui näiteks Tartus, kus esimeste kuulduste saabudes Peeterburi algavaist sündmustest kolme kohaliku parteiorganisatsiooni esindajad astusid viibimata kokku ja moodustasid revolutsioonilise komitee, kes siis asus arenevaid sündmusi juhtima, kuni komitee algatusel ja korraldusel organiseeriti tööliste ja sõdurite nõukogu, mille täidesaatvasse komiteesse jälle valiti enamikus tolle revolutsioonilise komitee liikmed. See seik andis liikumisele kindla suuna ja tegi selle tugevamaks.

Kui 1905. a. oli tormine algus ja 1917. a. lõpuleviimine, siis ei tohi ometi unustada neid kangelaslikke, olgugi igavaid ja nii mõnigi kord lootusetuid aastaid nende kahe vahel. Võitusid nad ei märgi, küll aga kaotusi, ka seesmisi lagunemisi, taganemisi oma lipust, meelegeideti. Vahest ilma nende aastateta revolutsioonist revolutsioonini poleks ka olnud selle võitluse võidukat lõppu.

Tean, et taktika vajadustele võib tuua ja peab tooma mitmedki ohvrid. Aga üht ohvrit ei või tuua ühelegi taktika vajadusele: *meelsuse* ohvrit, oma *olemuse* ohvrit, oma *iseloomu* ohvrit.

Meelsuse ohvriga ei võideta poolehoidjaid. Meelsuse ohvriga austatakse ainult neid meie vastaseid, kellele need on määratud!

Otto Bauer.

□

Vajame sotsialistlikku inimtüüpi, kes *ei taha olla isand ega või olla ori*. Inimest, kes ei püüa isanda ossa, vaid ühistöö rõõmsale kaasaloomisele. Kunni aga lapse asend proletaarses perekonnas on sarnane õiglusetu orja omale võimsa isanda vastu, senni meie ei kasvata sotsialistlikku, vaid kapitalistlikku inimest.

Felix Kanitz.

India revolutsioon ja Euroopa proletariaat

I.

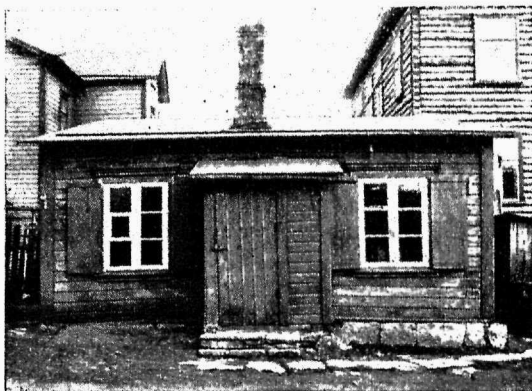
India, see kulla ja uskude maa, käärib juba aastaid. Ei mõeldagi harilikult, et „rikkas Indias“ üle 300 miljoni talupoja ja töölise sõna tõsisel mõttes nälgib. Toitmis- ja korteriviletsus Indias jätab varju isegi meie olud.

Sotsiaalne mullistus Indias, kestnud juba aastaid, on käesoleval aastal omandanud eriti terava ilme. See on sügavam ja laiaulatuslikum kui ükski ühiskondlik mullistus, ükski revolutsioon Euroopa ajaloos. See koondab endasse reformatsiooni-, renessansi-, ratsionalismi-, varajase kapitalismi ja algava sotsialistliku liikumise elemente. See liikumine Euroopa hiliskapitalismi ja Ameerika kapitalismi õitsengu eposhis, mõjustatud maailmasõjast ja sellele järgnevaist revolutsioonest Euroopas, on õieti üleminek feodalismist kapitalismi, usulise reformatsiooniga, omades aga valitseva imperialistliku kapitalismi mõjul ka juba sotsialistliku töölisliikumise idusid. Viimast seika eriti tuleb aidata süvendada Euroopa proletariaadil, selgitades et üldine vabadusliikumine Inglise imperialismi vastu ei saavuta omi sihte ainult rahvusliku vabanemisega.

Juba on tekkimas India suurkapitalistlikud ettevõtted, mis võistlevad Inglise omadega ja võitlevad sellega Inglise imperialismi vastu: India oma kapital eksploateerigu India töölisi. See ei saa loomulikult areneda suureks rahvalikumiseks. Seda toetab, kuigi mitte tahtlikult-teadlikult, Gandhi juhitud talupoegade liikumine. Rõhuv enamus India rahvastikust on väiketalupojad, kes elavad võimatult viletsais tingimuses, feodaalhärrade moodsate kapitalistlike suurmaapidajate või otse Inglise valitsuse kurnatud. Liikumise päämiseks sihiks on *agraarreform*. Nagu talupoegade liikumine üldse, ka siin see omab konservatiivse värvingu. *Kodanliku vastupanu* liikumine kuulutab küll rahvuslikku sõda Inglise imperialismile, tahab aga tagasi enne Inglise valitsust olnud olukorda. Suurvabrikust tagasi käsiketruse juurde, see on Gandhi hüüdsõna. Selle õnnestumine küll tõrjuks välja India turult Inglise kaubad, tooks ka ajutist kasu talupoegade ja käsitöölise hulkadele, kestvaks aga selline olukord kuidagi ei saaks jääda. Ajalooline areng peatuma ei jää, see liigub meile, marksistidele, mõistetavat teed: vakk ei suuda võistelda moodsa ketrusmasinaga. Väliskapitali asemele astub India rahvuskapital, talupojad ja töölised on kannatavad endist viisi. Siin juba tärkav töölisliikumine näitab uut teed, teed, mida mööda on käind Euroopa tööliklass.

Nii massiline väiketalupoegade vabadusliikumine on India suurkapitali teenistuses, toetab rahvuslikku antiimperialismi, on seega revolutsiooniline, kuigi ta teadlik tulunduspoliitiline eesmärk on konservatiivne. See massiline talupoegade liikumine, iseloomult kodanline, sihitud feodalismi vastu, kannab endas ühtlasi suurel määral *usulist reformatsiooni* ja *naiste emantsipatsiooni*. Idamaa naine on enam veel kui Lääne oma religiooni abil orjastatud. Üldse mängib usuline moment India tänapäeva rahvalikumises suurt osa. Võitlevad usulahud, hindud ja muhameedlased, pole veel leidnud ühist keelt India poliitilise võimu suhtes. Inglise valitsus on eriti hästi mõistnud usulisi vastolusid ja nende abil oma võimu kindlustanud. Muhameedlased, arvult väike osa (70 miljoni 319 miljonilisest) üldrahvaarvust on asetatud Inglise valitsuse poolt teadlikult eesõigustatud seisukorda. Muhameedlased kujundavad endast õieti *feodaalaristo-*

kraatia, kes ühiskonna mullistumisel on arenemas suurkapitalistideks. Seega sotsiaalselt moodustavad rahvastiku ülemkihi. Eesõigustatud Inglise valitsuse poolt, tunnevad nad enda seisukorda Inglise valitsust toetades ja hindude rahvuslikele püüetele vastuastudes, kõige enam kindlustatuna. Muidugi ka muhameediusuliste talupoegade ja käsitöölise hulgas elavad samasuguses viletsuses nagu hindudki. Siin aga harimatuid masse suudetakse veel hästi orjastada usuliste tunnete abil ja neid rakendada usulisil motiividel suurnikkude poliitika teenistusse. Nii võime mõnigi kord ajalehist lugeda muhameedlaste ja hindude veriseist kokkupõrkeist, mida meile pakutakse ajalehtede poolt hindude usulisena hullustusena, mis aga tõepoolest on Inglise imperialismi *provokatsioon*.

*Sotsiaaldemokraatliku partei keskkomitee korter
Tallinnas, 1906 a.*

Pinda ei ole Indias sugugi misjonäridel. Kui nüüd tahetakse tõrjuda välja Indiast Euroopa kaubad ja ülemvalitsus, siis ristiusku pole sinna kunagi sisse lastudki. Ilmasõja jne. kogemused on näidand India rahva-juhtidele, kes Euroopa tsivilisatsiooniga tutvavad (väga paljud on neist käind Euroopa ülikooles õppimas), et kristlusel puudub igasugune kasulikkasvatuslik mõju. Nõnda nad kasutavad rahva usku enda eesmärkide saavutamiseks või on loovutand usu täiesti.

Üldse on ateistlik liikumine Indias laialt levimas, mis väga tuletab meelde Euroopa ratsionalismi 18. sajandil. Eriti India töölisklassi seas on kadumas usulised vastolud kui ka usulised tunded üldse. Sotsiaaluline liikumine omandab ikka enam ja enam proletaarliku klassivõitluse kuju. Jumal on ikka olnud rikaste klassiga. Tööraha organiseerumisega selgejooneline klassivõitluse poliitika kärstab usulise loori. India Gandhi'le järgneb india Marx ja india Bebel. See areng peab toimuma palju kiiremine kui vastavad ajajärgud Euroopas, sest siin India proletariaadil pole käia teist teed, kui Euroopa töölisklassi oma.

2.

1929. a. India ametiühingute kongress selgejooneliselt purustas kõik sidemed rahvusliku vabadusliikumisega, asetades nõuta India lahkulöömiseks Briti riigist ja sotsialistlik-demokraatliku vabariigi rajamiseks. See

on selgesõnaline otsus, kuid säält pääle ka Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal kaotas suuremad sidemed India töölisliikumisega ja see orienteerub tihtigi Moskva suunas.

Ei või nii kergelt käega lüües öelda, kommunistide osa Euroopa töölisliikumise juhtimises on läbi, las kõrbevad põhja ka Aasia (India, Hiina). Enamlased võivadki sääll kõrbede põhja, ja just see olekski suur hoop, Euroopa töölisklassile ja sotsialistlikule liikumisele üldse.

Eriti tähtis ja raske osa on siin Inglise proletariaadil, ägab ju India rahvastik just Briti imperialismi all. Ei saa kunagi Euroopas tõusta töökaitse ja sotsiaalsääduseandlus tarvilikule kõrgusele, kuni ta omab võistleja odava tööjõu kujul Aasias, kes ise elab otse loomalikes elamistingimustes. Euroopa proletariaat peab Aasia töölielsele ulatama oma vennakäe, nõudena talle samu palga- ja elamistingimusi, mis peab olema Euroopa töölistel. Ainult lühikest aega ühe maa tööline võib saada kasu asumaade töölise kurnamisest, odava kauba näol, pea aga kapital koondab oma ettevõtted kõik sinna, kust saada odavat tööjõudu, tagajärg: töötatöölise määratu kasv kõrgema palgalistes mais.

Kui Mac-Donaldi valitsus küll suudab ehk natukene sisemaal vähendada tööpuudust (mis on ta päämine teene), siis see on ainult poolik abinõu sotsiaalse viletsuse kõrvaldamiseks, kuna see tähendab tagajärgede ajutist nõrgendada püüdmist, sel ajal kui asja põhjus jäetakse tähelepanemata. See viiks vaid Internatsionaali *seesmisele nõrgenemisele*. Siin tuleb Internatsionaali organeil kui ka üksikute maade sotsialistlikel parteidel teravalt üksteise samme tähelepanna ja arvustada, alles nii võib rahvusvaheline proletariaat oma organisatsioonidega muutuda võitlusvõimeliseks. Pole ainult ühe maa partei ja tööliskonna sisemine asi, vaid kogu rahvusvahelisele proletariaadile eluküsimus, kas ja milliseil tingimusiil ühe või teise maa töölisparteide esindajad istuvad valitsuse laua taga.

Kuid just viimastel aegadel on hakand jälle liikuma sotsialism Indias. Suudab see panna enda maksa võimsana massiliikumisena? Loodame. Kuid selleks ta vajab oma Internatsionaali abi ja Inglise Iseseisva Tööpartei kaastööd.

NOORTE TÖÖLISTE KAITSE TULEB TEOSTADA!

Varem meie ajakirjas puudutatud „Meistrite ja õppind töölise säädus“ on ulatand riigikokku esimesele lugemisele. See säädus ei rahulda ettepannud kujul noori töölisi, sest jätab need hoopis kaitseta tööandja vastu, sellevastu aga püüab kaitsta... „vaeseid“ tööandjaid. Meie seltsimeeste, esijoones M. Martna ettepanekud lükati enamasti tagasi, pärast ometi eelnõu anti tagasi komisjoni.

Meie nõue, mida toetab Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal, on: noored töölised peavad olema kaitstud enam veel kui vanad tööandja omavoli eest. Nõuame noortele töölisele piiratud tööpäeva, palga alammäära kindlaksmääramist, õppimise võimaldamist, organiseerumisvabadust ja kindlustust tööpuuduse vastu. Seda kõike on võimalik saavutada juba kodanlise korra piirides, ainult ühtegi väärtust meile ei pakuta kätte. Paremuste kättevõitlemiseks on üks abinõu:

Koondumine oma võitlusorganisatsioonesse!

Kogu sotsialistliku tööliskonna kõrval noortöölised võivad kätte oma õigused!

Uus kongress on ees

29. ja 30. märtsil peetakse meie liidu järgmine kongress. Tuletagem meelde kongressi ettevalmistuste puhul eelmise õnnestunud kongressi muljeid

Kiire ja närvitsev on aeg. Alaline ruttamine — hommikust õhtuni, õhtust hommikuni. Eriti töölise, töölisnoore aeg on piirat peaaegu äärmuseni. Praegune kapitalistlik eksploatatsioon võimaldab sellist vaba aja piiramist suurepäraselt — töölisnoor peab töötama lihtsamategi elamistarvete hankimiseks päevas 8—10 ja sageli, eriti maatöölisnoored, veel enamgi; ent vähemalt 8 tundi peab kulutama uue tööenergia uuendamiseks — magamiseks, kui ei taheta noorelt juba jääda invaliidiks. Kuna neist kahest eelmainitust ülejäänud aeg eneseharimiseks ja organisatsiooniliseks tööks on võrdlemisi vähene, siis sellest ka meie töölisnoorsooliikumise — noorsotsialistliku liikumise visa arenemine. Kuid siiski suudetakse sedagi vähest aega ohverdada organisatsioonilisele tööle, ja nii olid paljud seltsimehed kogunud kaugetest vabariigi kolgastest Tartu IV noorsotsialistide kongressile, muretsemas uusi sihte, teid ja võitlusvahendeid saavutamaks oma eesmärgi — sotsialistlikku ühiskonna korda.

Eriti Tartus kui kongressi asukohas oli märgata noorsotsialistide peres teatud pinget juba mõni nädal enne kongressi — see on ju siiski midagi erilisemat, kui mõni harilik koosolek. Saab vahetada mõtteid teiste aatekaaslasiga, kuulda lähemalt nende toiminguid ja töökavatsusist. Seda pinget aitas muidugi suurendada veel teadmine, et meid külastavad naaberriikide läti töölisnoored, „Darba Jaunatne“ liikmed.

Ootuste kulminatsiooniks oli reedene öö vastu laupäeva, mil saabus hommiku vara läti seltsimehi, sms. A. Vitoliņš'iga eesotsas — küll oodatud 20 asemel ainult 8 läti töölisnoort, ent see ei rikkund taju.

Laupäevane päev, s. o. 12. aprill, kulus läti seltsimeeste tutvustamisele linnaga. Kuigi teineteise mõistmise võimalused väikesed (milleks minul isiklikult saksakeel), suudeti siiski toime tulla niivõrt, et saadi isegi mõtteid vahetada kummagi maa töölisorganisatsioonide töökorralduse ja üldse töölisliikumise üle kummalgi maal. Siin tundsin just, kui võrt tähtis on võrkeelte mõistmine ja tundsin just eriti tarvet väljendusvahendi järele, mis kergesti omandatav ja ühtlasi praktiline — teadsin, et tarvis on omandada esperanto.

Pühapäeva, esimese kongressi päeva varahommikul jõudsid Tartu üle vabariigi noorsotsialistlikult mõtleivate noorte esindajaid — küll mitte igalt poolt ja igalt ühingtult, sest paljudel seisid takistusena ees puht majanduslikud olud, mis takistasid kongressist osavõttu. Ent siiski oli kongressi aluks kaunike hulk saadikuid kokku kogunud, mis algas „Elava Rünaku“ kontsertkoosolekuga, kus esinev Tallinna Noorsotsialistliku Ühingu kõnekoor erilist tähelepanu väärilis, milliste loomist tuleks soovitada teistelegi ühinguile.

Kongressi esimene päev möödus päämiselt sissejuhatava töö ja org-i vormi küsimuse tähe all. Vaieldi praeguse liidu vormi poolt ja vastu — lõppresultaat — ikka edasi vana vormi all. Sama päeva finaalsiks oli koosviibimine teelauas, kus omisteti erilist tähelepanu sõprusühete kin-

nitamisele Läti seltsimeestega ja Soome aatevendade esindaja sms. Hautamäliga. Kella osuti kesköötunnile lähenedes oldi sunnitud lõpetama, sest läti seltsimehed pidid ärasõitma. Oldi sunnit lahkuma, kuigi see polnud eriti meeldiv kummagi poolele, nii saatjaile kui lahkuvaile.

Teise kongressipäeva töö sooritati äärmiselt üksmeelselt ja kava-kindlalt, milline on ikka ja alati töö edukuse pant.

Tagasi heites pilku kongressile, peab möönma eriti innukat kaasa-
elamist kongressi tööle kogu kongressi aja kestes osavõtivate esindajate poolt. Seetõttu suudeti ka küllaltki pikk kava täielikult läbi sõeluda; suudeti ka korda saata palju uute võitlustähiste püstitamisel.

Sama päeva õhtul-öösi saatsime ära ka väljastpoolt Tartut elavad töölisnoored-saadikud ja jälle jäi vaikseks, endiseks Tartu. Ruttu möödus see ühistöötamise aeg.

Eriti meie tartlased ja usun ka paljud teised omandasid palju uut energiat ja töötahet kongressilt edaspidiseks töötamiseks — ja see on eriti tervitav.

Endel Eilsen.

KOLM TAHTSAT KÄSKU.

„Oleme edasiliikumises!“ kõlab Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali mai üleskutses. Samm-sammult on aastate jooksul sotsialistlik noorpõlv edasi rühkind. Võite on saadud visa ja sitke organisatsioonilise tööga. Ja võite on olnud peaaegu igal maal sotsialistlikul noorpõlvel.

Meiegi väike Liit on truil kaasa sammund neljandat aastat teiste maade seltsimeeste organisatsiooniga. Nende võidud on olnud meie võidud ja nad on oma korda rõõmu tunnud meie edusammudest. Neli korda juba oleme tulnud kokku oma kongressidele, et muuta endid sitkemaks ja tugevamaks organisatsiooni tööst, et hoogsamalt kaasa lüüa ühiskonda vallutava sotsialistliku liikumisega.

Iga kord jätkus meil siis kahest päevast küllaltki ühistööd. Mida andis meile Tartus 4. kongress? Millise pääülesande saime säält kaasa? Kongress pühendas kõige rohkem tähelepanu sotsialistliku enesekasvatuse küsimusele. Juhtivamad seltsimehed arendagu kõigepäält endis sotsialistlikku teadvust. See oleks relvaks organisatsioonilises töös. Ühingu-
gutes peab tekkima mitmekesine, igasuguseid kultuurialasid sisaldav tegevus. Kõige selle rakendamine liikmeskonna sotsialistliku teadvuse tekitamiseks on esimese järgu ülesanne. Meie viisime kaasa oma ühingu-
tesse kongressilt kindla käsuna, et kui meie harrastame laulu, spordime, paneme toime jalutuskäike ja ekskursioone, teeme tõsisemat tööd õpilinges ja kursusil, et siis meil igalpool on eesmärgiks: kasvatada endid ja omi sõpru teadvuslikeks sotsialisteks. Ja et meie töö eemalseisjaid juure meelitaks, selleks olgem tublid ja väsimatud organisatsiooni töömehed ka kõigis pisikojus. Organisatsioonis peitub jõud! Organisatsioonilise tegevuse hääd tulemused vaimustavad ka meid endid.

Teise tähtsa käsuna kongress kirjutas meile teadvusse: Vaadake ringi, missugused töölisorganisatsioonid tegutsevad meie ühingu läheduses. Kui on tööliisporidi, kultuuri- jne. organisatsioone, siis pangem nendega toime ühissettevõtteid. Selletõttu keskendub töölikultuurorganisatsioonide löögijõud — ettevõtted jätavad tugeva mulje. Ja sääal juures on meil võimalus viia nende organisatsioonide ridadesse tugevamat sotsialistlikku teadvust. See küsimus tundus mõnelegi kongressi saadikule alguses nagu kahtlasena, aga kuuldes et selline koostöö Tallinnas noorsotsialistide algatusel juba teist aastat suurepäraselt klapiib, siis kadus neilgi kahtlus. Ja lõpuks öeldi, kes ei usu, tulgu suvipidustuseks Tallinna ja vaadaku oma silmaga, kuis läheb mis mürinal kõik see värk.

Kolmanda olulise ülesandena andis kongress: luua ühingute juure liikmete nooremaste pioneergruppideana, et ühingud oleksid hästi varustatud korraliku järelkasvuga. See annab iseäranis linnauhinguile rohkelt vastutusrikast tööd. Ent sealäbi laiendame oma liikumist ja see eelteadmus peaks vaimustama meid seda käsile võtma.

Olen kindel et järgmisele kongressile tulles kanname endis rohkem sotsialistlikku meelsust, tuleme tugevamaist ühinguist, näeme oma Liitu tugevamana ja kuuleme et jõudu hoogu on juurde võtnud kogu Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal ja kogu maailma sotsialistlik liikumine.

Julgesti vennad, nüüd tööle!

Lvi Metslang.

Noorsotsialistide töömait

SNI SUVIKOOL INNSBRUCKIS

Noorsotsialistlik liikumine omandab ikka ja ikka uusi vorme ja eluavaldisi. Rahvusvahelisena organisatsioonina Sotsialistlik Noorsoo Internatsionaal peab, püüdes ületada kõiki raskusi, taotlema rohkem üritisi, millega oleks aktiivselt tõmmatud kaasa võimalikult kõik maad, kus on olemas noorsotsialistlikud organisatsioonid. Seni on juba mõningaid selliseid korraldatud — pääle endastmõistetavate kongresside —, nii ei ole näiteks kümnedtuhanded seltsimehed igast maailma äärest unustand läindsuviseid suurpidustusi Viinis, mis võimsaid elamusi andsid kauaks ajaks, siis juhtide kokkusaamisi.

Kuid meie organisatsioon on võitlusorganisatsioon. Meie ei saa toiduda ainult ülevoolavaist elamusist. On vaja tõsist tööd, pidevat teoreetilist õpingut, et püsida elujõulisena. Seda on veel raskem teostada ühiselt rahvusvahelises ulatuses: takistab kaugus, keelevahed jne. Nii et noorsotsialistid igal maal peavad tahes-tahtmata põhjalikumata töö sooritama oma maa piirides.

Et sellele oleks paremaid tulemusi, selleks SNI möödund septembris korraldas esimesena katsetusena niiöelda internatsionaalse noorsotsialistlike tegelaste instrueerimiskursused, „suvikooli“. Kooli asupaigaks oli valitud looduslikult väga kaunis paik, Tirooli päälinn Innsbruck (Austrias) ja osavõtu kutsega pöördud kõikide Internatsionaali kuuluvate liitude poole. Kooli alguseks, 17. septembriks, selgus et see esimene üritus õnnestus osavõtu poolest paremini kui julgeti loota: Innsbruckis oli esitatud 11 noorsotsialistlikku organisatsiooni 9-lt eri maalt kokku 27 saadikuga. Kohal oli seltsilisi ja seltsimehi järgmisist organisatsioonest:

Austria, Eesti, Hollandi, Läti, Rootsi, Taani, Šveitsi, Čehhoslovakkia, Eesti ja saksa ja Saksa noorsotsialistlikust liidust ja töölisnoorsooliidust. Arvukaimalt esindatud muidugi olid lähidasemad maad, Austria ja Saksa, kuid ka hoogsalt kasvav Rootsi liit oli saatnud kohale kolm seltsimeest. Eesti liit suutis seekord saata vaid ühe esindaja, samuti mitmed teisedki liidud.

Kooli, mille üldjuhiks oli SNI sekretär Erich Ollenhauer, tegevuse moodustas rida referaate sotsialistlikkudest internatsionaalidest, nende sisemisest struktuurist, taktikast ja aktsioonidest.

Oli juttu Noorsoo-Internatsionaalist kolmes erireferaadis, Töölis-Internatsionaalist, Rahvusvahelisest Ametiühingute Liidust, Sots. Kasvatusinternatsionaalist, Töölisspordi Internatsionaalist, sots. ühistegevusliikumisest ja fašismivastasest võitlusest. Pääle nende mõned illustreerivad ettekanded kohalikest (Tiroomi) oludest. Referentidena esinesid SNI esimees Karl Heinz ja sekretär Erich Ollenhauer, Austria töölisnoorsoo liidu esimees Felix Kanitz, Austria ametiüh. l. sekretär Eduard Straas, Elmo Patocchi (Itaalia), Emmy Freundlich (Saksa) j. t. Igale ettekandele järgnesid läbirääkimised; lisaks kooli viimane päev oli pühendatud ettekannete jaoks iga osavõtva maa esindajailt. Kaks tervet päeva ja mõned pärastlõunad kulusid rännakuiks mägedesse ja kohalikesse töölisettevõttesse. — Kool lõppes võimsa miitinguga Innsbrucki noorsotsialistliku ühingu korraldusel, mille osavõtjate arv ulatus poolteisttuhandeni ja kus kõnelejaskond rahvuselt oli sama kirju, kui suvikooli „õpilaskond“: kõikide liitude esindajad pidasid lühikese tervituskõne, alates oma emakeeles ja lõpetades saksakeeles, mis oli „kooli“ ametlikuks keeleks.

Suvikool ei rikastand ainult osavõtjate teoreetiliste ja praktiliste kogemuste pagasit, ega võimaldand õnneliku kohavaliku tõttu mitte ainult võimsaid looduslikke elamusi, vaid — mis käesoleva kirjutajale tundus kõige sümpaatlikumana — näitas ka, kuivõrt soe ja seltsimehelik toon võib tekkida lühikese aja jooksul paljude erinevate rahvuste vahel, kui nende sisemised veendumused ja maailmasuhtumused on häälestatud ühtlaselt. SNI esimene suvikool moodustas kümne päeva jooksul väikese, kuid elurõõmsa ja jõulise sotsialistliku ühiskonna oma ühiste õpingutega, rännakutega, mängudega, söömingutega ja kõigi muude pisiasjadega.

Loodame selle ühiskonna kasvamist ja tugevnemist järgmiseks suvikooliks tuleval suvel.

P. R.

MEIE SELTSIMEHED TŠEHHOSLOVAKIAS

Tšehhoslovakkia saksakeelne töölisnoorsooliit kannatab tagakiusamisi ka praegu, olgugi et maad valitseb kaolitsioon sotsialistide osavõttel. Liidu ajakirja „Sozialistische Jugend“ oktoobrinumber on üks selle tõestajaiks: selle esimene trükk konfiskeeriti, teises trükis on suured valged lapid sõjaväeteenistusse minejaille määratud üleskutses. Alles on järgmine osa:

„Ärge laske murda oma sotsialistlikku tahet ega oma veendumust! Jääge seltsimeesteks, jääge sisemiselt sõduriteks, kes tunnevad ainult õilsat sõda sõja vastu. Jääge rahu võitlejaks, jääge militarismi vihkajaks!

Tervitame teid hüvastijätuks, ootame teie tagasitulekut! Teie koht jääb vabaks meie ridades — tulete jälle meie sekka, kui olete jälle vabad inimesed“.

Võitluses sõja, militarismi ja reaktsiooni vastu ja sotsialismi ning proletaarliku elukultuuri eest Tšehhoslovakkia saksakeelsed seltsimehed on ägedamaid kogu Sotsialistlikus Noorsoo-Internatsionaalis. Meie tervitus vahvaile võitlejatele!

FERNANDO DE ROSA PROTSESS

Septembrikuul oli Brüsselis meie seltsimehe Fernando de Rosa protsess (vt. Rünnak nr. 4 s. a.), mis kujunes raskeks süüdistuseks fašismi vastu. Tunnistajatena esinesid endine Itaalia pääminister, kodanline liberaal Francesco *Nitti*, sotsialismi veteraan, 73-aastane maapagulane Philippo *Turati* ja hulk teisi poliitilisi emigrante vabameelsete kodanlaste ja sotsialistide seast, kes kõik kujutasid de Rosa meeleheitliku teo põhjusi. Süüdistatav mõisteti viieks aastaks vangi, kuid on loota, et ta vabastatakse varssi enne tähtaega, sest — Belgia kohus ei ole fašistlik!

TALLINNA TÖÖLISTEAATER

Voltaire: Metsmees.

Tallinna Töölisteater algas oma hooaja tänavu suure huvi saatel. Ettekandeks oli *Voltaire*'i alati huvitav ja tõmbav „*Metsmees*“. Et näidend sisaldab nii elmise (aristokraatial tugeneva) kui ka praeguse kapitalistliku ühiskonna tugevat arvustust ja annab positiivseid sihtjooni uue inimese ja vaba inimisiku poole, ta on kaudselt sotsialistliku maailmavaate kandja.

Lavastus oli uuel laval huvitav. Rida näitlejaid jäi meelde, publikus (ja see oli esietendusel suurel hulgal meie seltsimeestest koostuv) tundus vabastavat ja loovat meeleolu. Tundsime jälle rõõmu omast tükist ja omast teatrist. ARP.

□

Mis meid lahutab „kommunistidest“, ei ole eesmärk: kommunistlik ühiskond, ega vahend: proletariaadi diktatuur, vaid *enamline tee*, mida nad ikka arvavad pidavat käima Moskva komando järgi.

Max Adler.

□

Max Adler: Lehrbuch der materialistischen Geschichtsauffassung. Hind 4 krooni (brošeeritud) ja 5 kr. 20 senti (köites). Tellida saab E. Noorsotsialistliku Liidu juhatusele (Tallinn, postkast 367).

Tallinna Töölisteater

(V. Tartu mnt. 25, „Vana Estoonia“)

Tänavusügisiseses repertuaaris: *Voltaire: Metsmees; Reffish: Nickel* ja 36 õiglast; *Katajev: Ringi kvadratuur; Hašek: Šveik; Upits: 1905.*

Etendused neljapäevil, laupäevil ja pühapäevil kl. 20 (8).

Pääsmed 1 kroon — 20 senti.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.
Vastutav toimetaja **Lui Metslang.** Väljaandja **Mihkel Mihkelson.**
Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu mnt. 31, postkast 367.
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.